

В'язні зеленої дачі
Володимир Савович Лис

Як же не хотілося молодому економістові Юрку їхати в той незнайомий
Вербівськ! Та хіба можна відмовити самому Іванові Банчуку, першому
секретареві тамтешнього райкому партії? Ще й це дивне попередження від
незнайомки... Чому вона сказала, що там він потрапить до жорстокої банди?
Пророцтво справдиться через роки, в незалежній Україні, коли вже солідний
бізнесмен Юрій отримає анонімного листа із вимогою відновити сумнозвісну
зелену дачу. Чоловік іще не здогадується, що невдовзі він, той-таки
Банчук і лікарка Таїса, яка попереджала про небезпеку, перетворяться на
в'язнів цього будинку. Бо у долі свої розрахунки і рахунки, за якими
треба платити...

Володимир Лис

В'язні зеленої дачі

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-
якій формі без письмового дозволу видавництва

Дизайн обкладинки IvanovITCH

© Лис В. С., 2019

© Depositphotos.com / badahos, обкладинка, 2019

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою,
2019

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2019

* * *

Гордість серця твого обманила тебе...

Овдій, 1-3

Є луна і є відлуння.

Олег Лишега

Частина перша. Минулія

1

Того дня Юрій Середа, випускник економічного факультету, дізнався, що має отримати направлення в якесь провінційне містечко Вербівськ. Коли йому конфіденційно (тільки тобі, Юрчику) повідомила про це секретарка їхнього декана Маринка, він на хвилю остовпів, а потім спитав, де ж отой Вербівськ.

– Не знаю, десь у сусідній області, – відповіла Маринка. – Вас чотирьох направляють у цю область, а на тебе ще й замовлення з Вербівська є.

– На мене?

– Ага.

«А як же наукова робота? – подумав Юрко. – Як же аспірантура? І чому замовлення саме на мене? Тут щось не те...»

Але бажання ввірватися до декана зникло, щойно хлопець відчинив двері й почув знайомий густий бас. Господар кабінету саме дорікав комусь по телефону за невиконану обіцянку.

– Вам чого, Середо? – спитав декан, одірвавшись на хвилю від слухавки.

– Вибачте, нічого, – промимрив Юрко і зачинив двері.

У його збаламученій голові несподівано закрутився цілий вихор думок. До офіційного розподілу ще є час. Хоч і небагато. Можна щось зробити, але що? Вмовляти декана? Неодмінно ж спитає, як дізнався. Можна принести фіктивну довідку. Про хворобу або чиєсь бажання бачити десь там, на роботі, саме його. Авжеж, можна. Це не проблема – її дістати. Але тоді в університеті не залишать. Підводити Маринку не хочеться, вона й так багато всякого для нього робила. Стоп, Маринка... Маринка...

У голові щось неспинно крутилося, тепер уже з шаленою швидкістю. Юрко опустився на стілець. І відчув, як його щоки заливає густа фарба. Йому враз здалося, що безглузда фраза «позалицятися до Маринки» б'є по тих розпашілих щоках. Він квапливо підвів голову. Маринка дивилася на нього здивовано і трохи злякано.

– Тобі погано, Юрчику? – спитала вона турботливо.

Юрко промукав у відповідь «Н-ні» й поспішно відвів погляд. Вперся ним у вазони на підвіконні – і погляд завис на колючках великого кактуса, що наче нахабно відштовхував фуксію, каланхое і ще якусь скарлючену химерну рослину, назви якої Юрко не знав. Зрештою він знову зиркнув на Маринку, що тепер читала якийсь папірець, тихенько зітхнув і підвівся.

– Ти вже йдеш, Юрчику?

Він оглянувся. Маринка дивилась... Боже, як вона дивилась! А очі в неї, здавалося, усе більшали – світло-сірі з дивним переливом, втопитися можна.

– Усе буде добре, Юрчику.

– Авжеж, буде...

Середа плентався коридором, а в скронях хтось голосно стукав молоточком: «А ти можеш бути підляком». Він спробував уявити це речення зі знаком питання. І побачив перед собою доладну Маринчину фігурку. Є в неї хлопець чи й наречений? Напевне, є. У такої дівчини мусить бути. То й що?

Він вичовгав не своїми ногами на вулицю і тим самим поглядом наткнувся на телефон-автомат. Утиснувся в незграбну жовту будку, притулився до прохолодної стінки. Двокопійчна монета теж знайшлася в кишені. Та й номер деканату він, виявляється, пам'ятав. Пальці дерев'яніли, а він уперто набирав той номер. Хоч би вона кудись вибігла... Але Маринка нікуди не поділася. І навіть не дуже здивувалася, що він її отак просто зараз запрошує на каву. Тільки тихенько попросила зачекати – Йосип Андрійович ось-ось має піти з деканату.

«Вона гадає, що це просто знак вдячності за інформацію про Вербівськ, – подумав Юрій, кладучи слухавку. – Авжеж, так воно і є... Але як же не хочеться покидати це місто».

Він ішов вулицею і розумів, що таки любить Львів. І ці кам'яні стіни, і ця бозна-коли вимощену бруківку, вузьку вулицю без жодного деревця, натовп, що зібрався довкола якихось молодиків, котрі завзято дискутують. Он і кілька хлопців з їхнього факультету. Підійти й собі погомоніти? Ні, він же йде з Маринкою на каву.

І тут він відчув, як на плечі звалюється неймовірна втома. Наче хтось зсуває будинки, роблячи вулицю ще тіснішою. Як же він питиме каву й балакатиме з Маринкою? Мусить жартувати й залицятися... Абсурдна задумка, та й не для нього. А ось і кав'ярня. Якщо вже запросив – має зайти. Він прилаштувався до хвоста черги за двома розмальованими дівчатами.

«Теж львівські наречені», – зринула несподівано думка, яка здалася йому смішною.

Це його порадувало – кумедність думки; але дівчата зовсім поруч, від них пахтить парфумами, їхні плащі шурхотять, а обличчя кличуть саме його молодим звабливим здоров'ям. І ці юні кобилки менше ніж за півкроку...

«Хоч би Маринка швидше прийшла», – подумав Середа.

Юрко згадав, що не сказав Маринці, куди ж він іде на каву. Усе вийшло якось ніби само собою. Він завжди ходив сюди кавувати – з однокурсниками чи однокурсницями, то й сьогодні пішов, – але ж вона могла й не здогадатися, куди саме.

– Я зараз повернуся, – сказав Юрій до лисого чоловіка, який зайняв за ним чергу, і побіг до інституту.

На факультет він майже влетів, але Маринки у приймальні вже не було. Середа сів на її місце і голосно зареготав.

Середнього зросту лисий чоловік, котрий стояв у черзі за Середою, узяв три кави. Він пив свою, причому пив поволі, раз у раз позираючи на двері.

«Дурне заняття – чекати, – подумалось йому. – Це єдине з моєї служби, чого я, мабуть, так і не навчуся».

Але чекати він мусив. Зрештою залишилась якась дешиця часу порівняно з тим стовбиченням, яке він витримав сьогодні перед інститутом. Прийшов саме до закінчення лекцій – але той, заради кого він прийшов, усе не виходив і не виходив. Якоюсь миті він подумав, чи не прогавив було, але майже відразу відкинув цю думку. Пам'ять мав добру і фотографію свого підопічного вивчив досконально.

Лисий чоловік сперся об колону й довго так стояв, безтямно втупившись у двері, які час від часу відчинялися, щоб виштовхнути парочку, а то й зграйку студентів. Коли нарешті з'явився Середа, котрого він одразу упізнав, лисий полегшено зітхнув.

Він рушив услід за хлопцем і дорогою прикидав, коли краще підійти й познайомитися. Та Середа рушив до телефонної будки й, повагавшись, набрав номер. Лисий поволі пройшовся повз і з уривка почутої фрази зрозумів, що його підопічний запрошує когось на каву.

«Це ще ліпше, – подумав лисий. – Що може бути легше, ніж познайомитися за кавою».

Середа пішов собі, байдуже ковзнувши поглядом по незнайомцю, а лисий рушив за ним, намагаючись поки що не привернути його уваги. Примостився в черзі одразу за Юрком, але той раптом зірвався й кудись побіг.

«Неврастенік він чи що?» – уперше з неприязню подумав про свого підопічного лисий.

Й ось він сидів, як ідіот, і міліграмовими ковтками цідив крізь зуби остигле пійло. Сердито кидав «Зайнято» на запитання, чи вільно біля нього, і вперто чекав – а роздратування все наростало. Давно випили каву дівчиська, котрі стояли перед його клієнтом, а сам Середа мов у воду канув.

Зрештою лисий зрозумів, що Середа не повернеться, тож квапливо випив каву з другої чашечки й швидко рушив до виходу з кав'ярні. І вже надворі, вдихнувши свіжого повітря, подумав: а що як цей хлопчисько відмовиться? Тоді даремно він переконував шефа, що до Льова треба їхати йому, а не Кугинцю, хоч той славився феноменальним умінням спілкуватися з людьми.

Лисий раптом відчув, як на лобі виступили бісеринки поту. Клята фізіологія – він потів завжди, коли хвилювався. Від шефа, або, як його позаочі називали всі у Вербівську, Принципала, наганяй буде добрячий. Бо цей хлопчисько потрібен Принципалу. Вказівку підшукати серед майбутніх випускників економічного факультету цього інституту не просто здібного студента, а такого, який би, ще навчаючись, подавав якісь ідеї, він отримав ще на початку осені. Кугинець уже їздив сюди, познайомився з деканом і вибрав серед запропонованих йому кандидатур Середу. Декан, щоправда, попередив: хлопець мріє залишитися на факультеті. Вирішено було познайомитися з ним особисто. В останній розмові шеф відкрив карти – Середа потрібен йому для кооперативу, який вони мають, згідно з новими віяннями, організувати у Вербівську. Він зрозумів – фактичним власником кооперативу буде, звісно, Принципал. Шеф наказав не скупитися на обіцянки – і житло, і висока зарплатня. Чомусь йому потрібен саме випускник. Й ось – така придибенція... Куди ж побіг цей сморчок? А раптом, у разі невдачі, Принципал довідається, що не заради знайомства з Середою він, Рамінник, так прагнув до Льова?

І тут зі зловтіхою лисий подумав, що саме цього він щоразу таємно бажає, щойно вибирається до Львова. І не лише через Таїсу. Це місто притягувало його, як магніт. Коли він одного разу вийшов поблукати старовинними вулицями, то несподівано відчув бажання зникнути, розчинитися серед кам'яного громаддя в одному з древніх, захарашених усіляким мотлохом дворів.

Тепер він подумав, що так би й зробив, якби це був не він. Якби хтось інший. Хтось інший, хтось інший...

«У мені, виходить, живе потреба бунту, – ледь усміхнувся лисий. – Потреба бунту? Проти Принципала?»

Він оглянувся. Довкола снували люди. На вулиці стояло кілька довжелезних черг. Він підійшов до однієї з них і побачив, що дають апельсини. Друга черга зміїлася аж у дворі магазину з написом над входом «Електротовари». Рамінник пройшов далі й зрозумів, що ось-ось його обсяде нудьга. Іноді вона прокльовувалася й у Вербівську, і тоді він кожною клітинкою тіла відчував, що старіє, а значить, втрачає саме ті якості, які й цінував у ньому Принципал.

Рамінник ішов і йшов вулицею, а коли вона закінчилася, перебрався на іншу, таку ж вузьку, закуту з обох боків кам'яницями. Місто наче й справді поглинало його, заманювало у свої нетрища. Він знав давно, що у Львова особливе повітря, особлива атмосфера – прихованої непокори, тих ідей, які лисий у себе впускати не мав права. І не впускав. Його потреба бунту жила на самісінькому денці. А ось необхідність повертатися до Вербівська виникне вже завтра, ну нехай післязавтра, і нікуди від цього не дінешся.

3

Доволі наблукавшись, надихавшись і трохи змерзнувши, уже ввечері, коли засвітилися вогні, він прийшов туди, куди й мав прийти, куди його манило протягом усієї цієї мандрівки надвечірнім містом. Відчинила йому вродлива жінка років тридцяти, з яскраво-каштановим волоссям. А втім, він точно знав, скільки їй років, де, якого місяця й числа вона народилася.

Знав і деякі інші дані. Часом, коли життя вже аж надто сильно брало за горло, він згадував те, що знав про неї, свою Таїсу Левську, Таїсу Дмитрівну Смоляк, тепер уже тридцяти двох років, брюнетку з очима кольору спілого волоського горіха, зі зростом сто п'ятдесят сім сантиметрів, вагою... Вага у неї, завважив він зараз, трохи зросла, але його Таечка тримає себе у формі, хоч молодшою за свої роки, як колись, не видається.

– Боже мій, кого я бачу, – сказала господиня, і Рамінник подумав, що час ніби зупинився, і ця зупинка йому приємна, як і завершення сьогоднішнього блукання львівськими вулицями.

Таїса чмокнула гостя в щоку, прийняла розкішний букет троянд із семи квіток, а тим часом гість знімав верхній одяг.

– А ти трохи розтовстів, Геночко Петровичу, – весело кинула вона, коли чоловік постав перед нею в добротному чорному костюмі з ледь помітною смужечкою.

– Зате ти така ж, навіть ще краща, – сказав Геннадій Петрович.

Вони стояли зовсім поруч, господиня звабливо пахла тим неповторним ароматом жінки, яка чекає тебе, а собі не дозволяє розслабитися. Таїса

була у пишному червоно-квітчастому халаті, нафарбована й напахчена, а зачіска у вигляді вміло зведеної пшеничної копиці була на диво свіжою на вигляд, наче жінка щойно вийшла з перукарні.

Геннадій Петрович подумав, що це добра прикмета – такий її привабливий вигляд. Він іще раз пригорнув господиню, відчув, як у його естві піднімається оте приємне трепетне збудження, а не просто грубе чоловіче бажання взяти жінку, яке давно до нього не навідувалося.

Майнула думка, чи не попрямувати одразу до спальні, але він тут-таки притамував її. Ця жінка любить, щоб усе було обставлено з добрим шармом. Що ж, він проведе підготовку, як і належить.

Коли ж Рамінник відірвався від збудливих запахів, ще збудливіших порухів маленьких, але й досі пружних грудей, звабливо оголеної, хоч уже і вкритої дрібненькими ровиками шиї, то на якусь мить уловив тривожний позирк її очей, кинутий на двері. Усередині щось тенькнуло, ледь-ледь, може, на самісінькій глибині душі, але, вже неспинне, похолодило скроні й торкнулося крилом лопаток Геннадія Петровича. Ну звісно ж, не його вона чекала, не для нього наводила марафет на обличчі й робила цю пишну зачіску. Адже він про свій приїзд не повідомив – волів, щоб це був для Таіси, його Таіси Левської, його Таечки, Таїночки, Таєняти, Таїтянки, приємний сюрприз...

– Ти когось чекаєш? – напрямки спитав Геннадій Петрович.

– Ні-ні... Чому ти так вирішив?

Із того, як Таіса це сказала, він зрозумів, що влучив у яблучко. Але не став нічого казати у відповідь, а взяв сумку, принесену з собою, і мовчки поволік на кухню. Там виклав на стіл загорнуті в цупкий папір шинку й копчену ковбасу, дві банки шпротів, по банці крабів та оливок.

– Боже мій, яке багатство за нинішнього часу, – сказала господиня.

Геннадій Петрович задоволено відзначив, що вона й тепер зраділа щиро. Виходить, коханець небагатий або ж не дуже її балує. Звісно, краще було б, щоб вона зраділа йому, а не привезеним дарам. Але тут уже від нього залежало мало.

Чоловік пригадав її збентеження на перших секундах зустрічі, коли сприйняв його на свою адресу. І тепер, знову глянувши на збентежене лице Таіси, відчув, як у ньому почала рости злість на цю напахчену ляльку вже не першої молодості, яка сьогодні мусила належати йому і якій годилося б ні про що не забувати.

– Розпоряджайся, – кивнув він. – Чи ти не рада?

– Рада, – спробувала Таіса зобразити щось схоже на усмішку. – Рада, любий мій. Але ти звалився мов сніг на голову.

Геннадій Петрович дивився, як вона дістає з серванта тарілки, метушиться, вкладає до холодильника ковбасу, і подумав, що якби він сказав: «Я, може, піду?» – то вона б не дуже й заперечувала, хіба що для годиться.

– Я невчасно? – спитав він уголос.

– Ч-чому ти так вирішив? – вдавано сердито сказала вона.

Він зрозумів – невчасно. Але знав твердо й інше: нікуди він звідси не піде.

Тому заявив, що страшенно зголоднів. Це було правдою, але частково. Сильнішим за голод було бажання володіти цією до біса вродливою жінкою. Це бажання катастрофічно росло з тієї миті, коли він збагнув, що вона чекає іншого, – і ніякі сердиті слова, сказані подумки, не допомагали.

«Невже я ревную?» – подумав Геннадій Петрович.

І змушений був визнати, що таки ревнує. Звісно, треба бути геть наївним, щоб вважати, мовляв, Таечка в час, коли його немає, веде спосіб життя монашки. Але сьогодні, чому саме сьогодні?..

Він не втримався та обійняв Таїсу. Відчув пружність сильного жіночого тіла, і це ще дужче його розпалило. Але він зумів перебороти себе, хоч спалахнула і згасла картина, якої не буде: уперше в житті він бере її грубо, без церемоній, тут, на кухні, а може, навіть у вітальні, де за дверима стоїть той, другий. Але такий сюжет годився для Вербівська, а не для Львова, не для цієї квартири.

Він відкрив консерви, нарізав ковбаси, поки господиня накривала стіл і розказувала про дефіцити й дорожнечу. Він підтримував розмову й відчував нутром її насторогу й очевидне жагуче бажання, щоб не прийшов сьогодні той, другий.

Але коли вони вже сіли за трапезу й Геннадій Петрович взявся обережно і вміло відкривати шампанське, дзвінок таки пролунав.

– І хто б це міг згадати про мене? – по короткій ніяковій паузі проказала Таїса.

Видно було, що вона намагається не виказати хвилювання, та все ж легкий рум'янець вміло підфарбував припудрені щоки. Геннадій Петрович бачив – вона вагається. Мабуть, це для неї найкращий варіант – затамуватися, а потім щось збрехати. Адже лікаря і ввечері пацієнти покликати можуть.

Дзвінок тим часом продзеленчав удруге. Тепер уже настирливіше, і Таїса, поглянувши на Геннадія Петровича, квапливо підвелася й пішла відчиняти.

– А я вже думав, тебе кудись викликали, – почувся трохи хрипуватий тенорок.

Гість був худим, в окулярах, у блаженському сірому, очевидно, львівського виробництва, костюмі. І все-таки була в ньому одна перевага, яку Геннадій Петрович відзначив одразу, – він був молодшим не лише за нього, а й навіть за Таїсу. І це мимоволі неприємно шпигонуло.

– Ігор Лук'янець, викладач політехніки, – відрекомендувала Таїса. – А це Геннадій Петрович Рамінник, – вона лише на мить запнулася. – Мій земляк і далекий родич.

Ця остання рекомендація остаточно впевнила Рамінника, що він таки не помилився. Усміхаючись, він потис руку, яка виявилася на диво міцною як для такої кістлявої особи. Обидва завмерли на якусь хвилину, насторожено косуючи один на одного.

– Ну, чого ж ви стали? – спитала Таїса й заметушилась. – Сідайте ж, сідайте.

«Дай Боже витримати», – подумав Геннадій Петрович з гіркою іронією на свою адресу, вмошуючись знову в м'яке крісло, яке він сам колись і купив.

Вечір, однак, пройшов із підкресленою ввічливістю. Чоловіки, крім шампанського, випили ще й горілки, що їй виставила Таїса. По тому, як вів себе Лук'янець, Рамінник майже одразу визначив – він теж у цій квартирі не вперше. Зрештою, особливих причин критися перед Таїсиним земляком і далеким родичем у нього не було.

Лук'янець виявився і розумним, і дотепним співрозмовником. Він не збентежився, як то звичайно буває, коли дізнався, ким працює Рамінник. Заявив, що ні в яку перебудову нашого суспільства не вірить, що треба або міняти систему, або й не рипатися, дрібний ремонт не допоможе.

«Бравує перед своєю дамою чи справді такий відважний?» – неприємно подумав Рамінник.

Він в'яло заперечив, що його опонент надто категоричний. Лук'янець було взявсь аргументувати свою позицію, але Таїса вклинилась у розмову й доволі вдало перевела все на жарт – іжте вже, а вона, мовляв, побачить тоді, чи на повний шлунок захочеться дискутувати, а чи в чоловіків розмови про політику точаться тільки на голодний? Чоловіки пристали на її пропозицію, але Рамінника при цьому кольнуло – Таїса явно боялася за свого новоявленого, а може, й давнього приятеля і йому, Геннадію Петровичу, не довіряла.

Анекдоти, коли до них перейшли, у Лук'янця були свіжі й сміливі, навіть Рамінник їх не чув. Таїса сміялася, і цей сміх ніби гасив насторогу, що їй вона тримала в кутиках своїх великих, із ледь помітною зизинкою, очей.

«Цікаво, якби він дізнався про те, що було між нами, – подумав Рамінник під час чергової історії, яку оповідала вже Таїса, про одного зі своїх набридливих пацієнтів, який весь час вигадує собі нову хворобу. – Або ще більше: що витворяв із нею Принципал».

Він дивився, як Лук'янець їсть салат, далі як наливає йому й Таїсі мінеральну воду (гидота місцевого виробництва, він ніколи не любив такої), потім наливає собі, п'є. Випив сам, мимоволі скривився, подумав, що треба було привезти ще й «Боржомі» чи бодай «Лужанську». Гм, везти ще й мінеральну воду? Але що ж його дратує найбільше? Впевненість, уміння триматися? Та він і сам уміє поводитися не згірш.

Коли Таїса нарешті повідомила, що приготує каву, він сказав, що зробить це сам (ти ж знаєш, як я це вмію), і пішов за нею на кухню. Перше, що побачив, – три жалюгідні гвоздики, що їх приніс Лук'янець. Поруч із його трояндами вони видавалися бідними сиротами. Та гвоздики красувалися у вазі в центрі стола, а його троянди – у банці в куточку на холодильнику. Злість, що спалахнула, знову збудила в ньому пристрась. Таїса стояла зовсім поруч, запалювала сірника. Схопив її в обійми, мимоволі, неусвідомлено стиснув, аж кістки хруснули.

– Гено, – злякано прошептала вона.

– Ти б хотіла, щоб я пішов? – спитав, дивлячись у вічі.

– Ч-чому...

Він зрозумів – хотіла б. І сказав собі – цього не буде. Хвиля глухої не те щоб неприязні – ні до Лук'янця, ні до Таїси, а ніби до когось третього – затопила його з новою силою.

– Гено, – знову прошептала Таїса.

Шепіт, схожий на зойк, несподівано повернув його в минулий час. Він покидав її, а Таїса шепотіла: «Гено!» Рамінник пригадав – так було шість років тому. Чи вісім? А скільки він ішов до того шепоту...

– Ти маєш де ночувати? – спитала Таїса вже голосніше.

– Маю, – відповів Рамінник, і в його притишеному голосі проклюнулися водночас іронія і злість. – Маю. У тебе.

Таїса обдарувала його поглядом не злим, а якимось ніби далеким, незнаним, і горіх її глибоких очей потемнів, наче покрився ледь помітною сивиною перезрілості, як буває у справжніх горіхів, коли їх вчасно не зірвати, а вони не здогадаються впасти самі.

– Зрозуміло, – сказала вона. – Володар не позбавляє себе приемності? Віддавати гарну річ не хочеться?

– Особливо таку кошовну, – вже не приховуючи іронії, відповів Рамінник.

Але його іронія була вимученою. Він відчув легке тремтіння. І знову миттєво пригадав – так було колись. Коло замикається? Але якщо й так, то замкне його він сам, що б там не було.

На плиті зашипіло – збігала кава.

4

Таїса пішла проводити Лук'янця, а Рамінник помив посуд (удом те часто доводилося робити) і сів у крісло. Спробував було ввімкнути телевізор, але програма «Час» уже закінчилася, а дивитися якийсь безглуздий концерт не хотілося. Не хотілося нічого, крім одного – дочекатися Таїси. Відчував, як у ньому з кожною хвилиною, а може, і секундою росте тривога – раптом Таїса не повернеться?

Звісно, він міг би піти з ними, там би нізачо не відпустив від себе. Не відпустив би, гм... Десь там іде вона, тулиться до кістлявого плеча, можливо, й цілується, може, вони вже у нього в квартирі. Та що йому до того – його пароплав відплив, він тут востаннє, ця перемога жалюгідна, можливо, й нема ніякої перемоги.

Але перемога мусила бути, бо він уже так вирішив і вже знав, що не відступить, якщо не відступив півгодини чи годину тому, коли ще був такий шанс.

Він провів поглядом по квартирі, де все колись сам і придбав, притому вже вдруге, бо варто було Таїсі три роки тому натякнути, може, й випадково, у звичайній розмові, що їй подобається такий-то гарнітур... Рамінник відчув, що повітря в кімнаті, надихане ними, стало важким, затхлим, тому встав, відчинив кватирку, постояв, вдихаючи прохолоду і вдивляючись у вікна будинку навпроти, що світилися якомсь тьмяно, неначе поволі згасали на його очах. Так дивився довго, доки не відчув: щось ледь-ледь затуманює його очі, а від того вогні навпроти немов поближчали, водночас втрачаючи чіткі обриси. Плівка була легкою, звісно – і не сльози, і не волога, а щось ледь відчутне.

Рамінник струсонув головою, невидима плівка зникла. У вікні навпроти він побачив людські фігурки, і на мить зринула думка, що вони можуть належати його супернику й Таїсі.

Думка раптом розвеселила і повернула йому рівновагу.

Він провів поглядом по інших будинках, по темному небові, без зір, підсвіченому міськими вогнями, вслухався у приглушений шум цього великого міста, де йому належало пробути ще день-два, а втім, скільки він захоче, – відрядження у нього аж на п'ять днів. Та свобода його обмежувалася б цією квартирою, її господинею – і це було таким же неминучим, як саме його життя.

5

Вісім років тому Таїса приїхала до Вербівська – на практику в їхню поліклініку. Втім, уперше він побачив її в лісовому будиночку Принципала. Шеф зателефонував тоді з якогось приводу, сказав, що він зараз саме на лісовій дачі, буде радий побачити і його, Рамінника, заодно обговорять й одну важливу справу.

Звісно, ідучи на шефів виклик, він тоді абсолютно нічого не передчував. Коли спинив машину, як завше, на спеціальній стоянці й подолав рівно півкілометра, що відділяли її від самої дачі, коли, як завше, надихавшись на тій дорозі чистим сосновим повітрям, натиснув кнопку ледь помітного мелодійного дзвінка, двері відчинив сам Принципал. По тому, як Іван Данилович потис йому руку, як сяяло, ніби вирізьблене вмілим скульптором якимось особливо по-чоловічому вродливе і мужнє обличчя господаря, Рамінник зрозумів, що на дачі чергова Принципалова пасія. Увійшовши до центрального залу, він побачив і її саму – у кріслі коло столика, заставленого вишуканими наїдками, сиділа молоденька, майже мініатюрна дівчинка в короткому білому халатику, які носять лікарі й медсестри. Поли халатика над колінами розбігалися, виставляючи у всій заслуженій красі стрункі, у міру налиті засмагли ніжки. Геннадій Петрович одразу збагнув, що під халатиком вочевидь нічого більше нема. Це його здивувало – виходило, що особа, яка прошептала ніжно й трохи ніби засоромлено «Тая», тут уже не вперше і не вдруге, тим паче, якщо Принципал виставляє її для огляду.

Ще тоді здогадався він, що ця дівчинка, очевидно, практикантка їхньої поліклініки чи лікарні. Це його зовсім не здивувало, бо знав особливу пристрасть шефа до практиканток, які потрапляли до їхнього міста. Знав, що про їхнє прибуття Івану Даниловичу відразу доповідає Кугинець, котрий був наче завідувачим цією дачею і забезпечував не лише продуктами, а й таким ось живим атрибутом Принципалового дозвілля.

Рамінник ніколи не бачив, як Принципал уперше обходжує майбутню свою забавку, але якимось Кугинець під чаркою розбавив йому, що відбувається це так: Принципал ніби ненароком знайомиться з відібраною кандидатурою, тоді запрошує її оглянути майбутній «гуртожиток», де вона житиме під час практики, звісно, як повідомляв їй, разом з іншими практикантами. Привозить її в цей будиночок і пригощає, як належить. Шеф умів це робити. Обстановка, божественні напої й небачені в їхній провінції закуски, джентльменське обходження солідного, до того ж симпатичного чоловіка – таким був початок.

Продовження було після кількох таких сеансів. Принципал казав про своє захоплення чарівною практиканткою, про свої почуття, про те, що він розуміє – сподіватися йому нема на що. Тому він «у лоб» пропонує варіант: люба дівчинка стає його коханкою лише на період практики, про що, звісно, ніхто не знатиме, а по її закінченні він зорганізує для неї квартиру в такому-то місті. Місто пропонувалося те, де практикантка навчалася або звідки вона була родом. Принципал казав дещо про свої зв'язки у тому місті, називав імена. Ба більше: розповідав, як люба дівчинка зможе його, такого собі закоханого Івана, скомпрометувати, якщо він її обдурить, не

дотримає слова. Така відвертість обеззброювала, і практикантка згоджувалася. Відмов майже не було. «На те ми й психологи», – загадково всміхався Кугинець. Рамінник розумів, що є у них якийсь спосіб чи й принцип відбору. Втім, головним було те, що слова свого Принципал дотримував, квартиру коханка одержувала. Зв'язки у шефа справді були великі. Дуже великі як для районного керівника.

От і тепер дівчисько сиділо в кріслі, нахабно виставляло гарненькі ніжки й не менш нахабно дивилося на нього, Рамінника.

«Знаю, ти слуга», – казав той погляд.

Уже на той час не одну він перебачив і практикантку, і не практикантку на цій дачі, вели вони себе по-різному, запобігливо чи, навпаки, виклично, соромливо й безсоромно. Ця ж поводитися так, наче жила тут давно, наче і вона до всього, що було на дачі, зокрема й до господаря, звикла та сприймає як належну необхідність його присутність тут, де вона, може, й не господиня, а щось незмірно більше й цінніше.

Вони побесідували, випили, побили трохи м'яча, тоді прийняли душ. Усе було майже як завжди – і щось не так. І це «не так» злило Рамінника з кожною хвилиною все дужче.

Він відбивав м'яча, бігав за ним у ліс, коли дівчисько заганяло його туди кілька разів, здається, навмисне – може, насолоджуючись його слухняністю. Десь на разі третьому чи четвертому, відшукавши м'яча під кущем, він постояв трохи з ним у руках, тамуючи бажання закинути ще далі. Але то було миттєве, може, кількасекундне бажання. Звісно, він виніс ім'я м'яча, і свою усмішку. Але усмішка була не силувана, а щира – щойно він побачив це кляте мініатюрне домашнє звіря, звичайне, ну вродливе, ну що там ще, коханку, підстилку чергову Принципалову, як йому захотілось усміхатися.

Принципал скомандував приймати душ. Настав момент, коли вони опинилися вдвох з дівчиськом у тій зі смаком умебльованій кімнаті-вітальні. Він стояв біля вікна, уперше не знаючи, про що говорити з жінкою. І раптом відчув на плечі легеньке тепло. Повернув голову – її обличчя майже торкалося його плеча.

«Яка ж вона маленька», – встиг подумати Рамінник, перш ніж почув її стишений голос:

– Заберіть мене, будь ласка, звідси.

«Нічого собі поворотик», – подумав.

– Із задоволенням, – сказав уголос. – Якщо Іван Данилович дозволить.

– Ви мене не так зрозуміли, – мовила вона. – Я хочу, щоб ви забрали зараз же. Поїдьмо, доки він миється. Я вас дуже прошу, заберіть мене звідси.

«Вона божевільна або стерва, яких світ не бачив», – встиг подумати Рамінник, перш ніж зустрівся з нею очима.

То була третя така зустріч. Перша – перед грою, друга – коли він укотре приніс м'яча... Так і не зміг розгадати Рамінник, що ж притягає його в тому погляді, навіть – що він означає.

– Ви жартуєте? – сказав він по хвилі, отямившись. – Не треба так жартувати, дівчинко.

- Я не жартую, - відповіла вона. - Але ви мене не заберете. Ви на це не здатний. Ви гідний слуга свого хазяїна.

- А ви? - з якою тільки міг іронією спитав Рамінник.

- Я просто дурепа, - сказала вона.

Рамінник пам'ятає - він тоді відчув страшенну спрагу й налив собі мінералки, яку жадібно випив.

Потім вони, коли Принципал повернувся, ще пили вино і закушували чимось смачним. Хоч убий, а не пригадає, як звалася та страва, що танула в роті. Бач, таки пам'ятає, що танула... Потім, коли вже почало темніти, він поїхав, а дівчисько залишилося. Він мчав крізь стрій похмурих розкошланих дерев і міцно стискав кермо, аж пальці біліли. П'яним не був, жоден міліціонер його не міг спинити на території району, - а наче боявся, що кермо вислизне з рук. Що ближче під'їжджав до міста, то шаленішою ставала їзда. На повному газу промчався вулицями, двічі мало не наїхав на пішоходів. Уже за Вербівськом серед поля спинився і довго сидів, так само міцно стискаючи обплетене різнокольоровими проводками кермо. Тут уперше постало перед ним видиво, яке мало за місяць-два, а може, й більше відбутися, - ота прощальна ритуальна оргія з коханкою Принципала.

..Він, теперішній, стояв біля вікна й чекав Таїсу, та наче знову йшов полем, залишивши авто. Йшов доти, доки воно в сутінках не зникло з очей. Вертався пішки до міста, щоб наказати міліціонеру, з поста при в'їзді, забрати його машину. Міліціонер знав, хто він такий, усі вони у Вербівську його знали - як знали й інші, - що він один із наближених, дуже близьких Принципалові людей.

Він чекав, поки міліціонер прижене «Жигулі», тримався за серце, яке не боліло, і думав, що, може, сьогодні втратив найбільший шанс у житті. Хоча й розумів - якби спробував виконати Таїсине бажання, то, можливо, втратив би й саме життя. Не одразу - колись, у черговому відрядженні чи ще десь. А втім, чи існувала та таємнича спецкоманда, про яку колись натякнув Кугинець?

Він ніколи, якщо по правді, цим не цікавився. А ось про ті прощальні оргії знав напевне, бо й сам брав у них участь. Коли вже Принципал натішувався своєю пасією, коли й практика підходила до кінця, влаштовувалася прощальна вечеря, куди запрошувалися вони, обрані з найближчого шефового оточення. Вечеря, звісно, обставлялася з шиком, та головна родзинка була не в цьому, ба навіть не в тому, що коханка відрекомендовувалася всім одразу, - а в тому, що того вечора вона ставала загальною іграшкою. На ній, голій, грали в карти, і вона за цілий вечір мала віддатися всім їм. Ніхто з них, Принципалових наближених, від такої забави не відмовлявся, але що дивніше - не відмовлялися й дівки. Спершу Геннадій Петрович думав, що цей вечір, так би мовити, запрограмований чи й обумовлений вже при знайомстві, але потім збагнув, що вирішальну роль відіграє інша обставина. Перед тим, як його влаштувати, коханку возили в те місто, яке вона вибирала, і показували приготовлену й умебльовану імпортними стінками та обклеєну імпортними-таки шпалерами квартиру й ордер на неї. І вже перед самим вечором Кугинець, якому Принципал доручав цю місію, попереджав, що все це вона отримає саме після прощальної вечері, де має виконувати оті забаганки.

Кугинець якось розповідав, що були й такі, котрі комизилися, та він їх швидко переконував: у такому разі вони нічого не одержать, а скаржитися - що ж, хай спробують... Кугинець особливо сміявся, описуючи вирази облич «дамочок-коханочок», коли він їм демонстрував певні фотографії, де вони, чисті радянські студенточки, були в пікантних позах. Невідомо, що вони

почували, ці дівчата, але якщо не відразу, то, подумавши, таки згоджувались. Адже їм обіцяно, що то останній вечір, що про них забудуть, фотографії віддадуть, а попереду – світла прекрасна квартира й робота в улюбленому місті. Заради цього можна було перетерпіти кілька годин.

Рамінник знав, що таке ж судилося і Таїсі. Після того, першого, знайомства, він кілька разів ніби ненароком увечері заглядав до будиночка й, усупереч сподіванням, заставав там і Принципала, і її. Бесідували, пили, били м'яча, грали в теніс. Таїса охоче розмовляла, жартувала, сміялася, а він із жахом помічав її захоплені погляди, якими та обдаровувала власника дачі. Якось, покинувши їх удвох, він спинився в лісі, дістав із багажника пляшку коньяку й тут-таки випив до дна. Тоді сів у машину й помчав скажено з єдиним бажанням – цього разу не доїхати до міста.

Його зупинили при в'їзді на трасу перед Вербівськом. Коли він спитав, чи знають, хто такий, сержант сказав із м'яким докором: «Геннадію Петровичу, хіба ви мене не впізнаєте?» І він його впізнав, бо жили майже поруч, але сержант на протести ніяк не зреагував, а сказав, що має вказівку самого майора Ткачука доставити його додому.

– Яке він має право? – спитав Рамінник, у якого язик таки вже заплітався, а все довкола почало ледь-ледь розпливатися.

– Ну, Геннадію Петровичу...

Хоч який він був п'яним, бо ж перед тим вони добряче почастувалися й на дачі, усе ж десь у закутку збудженого мозку промайнула думка: звідки міг той Ткачук про його стан дізнатися? Відповідь прийшла тут-таки: від Принципала, від шефа. А шеф? Дідько забирай, невже він передбачив і цю пляшку, і подальшу гонитву? Але далі Рамінник уже не зміг додумати й лише покірно пересів на інше сидіння. Сержант доставив його додому, здав дружині, ще й допоміг вкласти на ліжко і відкозиряв уже йому лежачому.

То був рідкісний випадок, коли він сп'янів по-справжньому, хоча, бувало, випивав і набагато більше.

6

Повернувшись за стіл, Рамінник став далі з якоюсь покірною приреченістю чекати Таїсу. Що довше чекав, то більше впевнювався, що вона може й не повернутися. Але чекати мусив, бо знав, що то його останні відвідини й цієї оселі, і жінки, яку не переставав любити. І зріло вперте переконання, що вона мусить повернутися, просто зобов'язана. Несподівано він подумав: ця ситуація чимось нагадує іншу. Ту, коли він сидів у кабінеті Принципала й просив його не влаштовувати прощального вечора з Таїсою. І коли витримував його зневажливий погляд. І коли похолодів від його запитання: «Ти ким хочеш мене виставити?»

Тоді він подумав, що шеф має рацію – незрозуміло було, чому той мав би пошкодувати цю пасію, адже вся їхня компанія знала, що шефова пригода має закінчитися тільки так.

– Хочете, я перед вами на коліна стану, Іване Даниловичу? – сказав, поворушивши дерев'яним язиком.

Він сам злякався власних слів, а Принципал подивився на нього примружено.

– Геннадію, та ти пропащий чоловік, – мовив холодно, хоч і з відтінком жалю. – Хочеш вийти з нашої компанії?

- Що ви, Іване Даниловичу, - перелякався Рамінник. - Я тільки...

Його переляк тоді був справжній. Бо однією з умов наближення до шефа, входження в його найближче оточення, було вміння контролювати себе, не підпадаючи ні під чий, тим паче під жіночий, вплив. Усі вони мали дружин, по-своєму турбувалися про них, забезпечували всім, чим можна, як ніхто у Вербівську, однак майже всі мали й коханок. Хоч, звісно, у них усе було не так, як у Принципала. Кугинець - той заводив і кидав, але не забував, міг знов до котроїсь вернутися, забацати повторний романчик, як він казав. А, скажімо, голова райвиконкому Луцук мав постійну коханку, директрису будинку культури, яка разом із ним старіла, народила за час роману двійко дітей - чи то від нього, чи від чоловіка - інженера шляхового будівельного управління, котрий згодом став керувати тим управлінням і дуже своїм зростанням пишався. Він же, Рамінник, до того мав кілька випадкових зустрічей, один роман із продавщицею сільського магазину, з біса таки вродливою, але яка надто серйозно поставилася до того їхнього зв'язку і вже уявляла, як перебереться до Вербівська і стане, уявіть собі, директрисою універмагу. Звісно, зв'язок із нею Геннадій Петрович обірвав, а коли та спробувала шантажувати, виклав, що її чекає. Баба виявилася кебетливою, особливо коли збагнула, хто стоїть за Рамінниковою спиною.

Дружину свою Рамінник поважав за вміння підтримувати вдома порядок, виховувати дітей, радіти чоловіковим подарункам. Із часом привчив не цікавитися, де він був і чим займався. Інколи таке життя здавалось нудним, аж образливим, але, зрозуміло, він їй про те не міг сказати. Пам'ятав про залізне правило їхньої компанії: кожен із них, чия дружина, довідавшись про чоловікові походеньки, зчиняла скандал, повинен був негайно розлучитися. Але така історія за вісімнадцять літ роботи з Принципалом була лиш одна. Принципал, починаючи правління у Вербівську, був молодим, соратників добирав іще молодших, і з часом Рамінник зрозумів - шеф вивчав не тільки їх, але й їхніх дружин. Звісно, не сам, а з допомогою того-таки Кугинця чи Вітченка.

Згадка про те, як Кугинець уперше з'явився до нього і запропонував переїхати до Вербівська, змусила Рамінника струсонати головою і відійти від вікна. Він аж оглянувся - такою несподіваною була думка, що пов'язала дві найважливіші та найбільш неприємні події в його житті.

Рамінник побачив себе в камері попереднього ув'язнення, до якої заходить сержант і каже, що до нього прийшли. А в кімнаті побачень уздрів навпроти чоловіка, якого вже десь зустрічав. Почув голос цього чоловіка, який пропонував неймовірно: він готовий заплатити недостачу, що звалилася на Рамінникову базу невідомо звідки, і визволити з в'язниці. Це буде зроблено, - твердив чоловік із маленькими, колючими, схожими на свинячі, очима, - якщо Геннадій Петрович погодиться обійняти нову посаду. Яку і де, скажуть після згоди. Рамінник був не такий дурний, щоб не зрозуміти - його купують, правда, ще невідомо для чого. Оскільки ж проводити десяток літ у тюрмі (а «світило» йому саме це) не мав ніякісінького бажання, то пообіцяв подумати, хоч і знав уже тоді, що погодиться...

Теперішня ж думка була така: сцени у кімнаті побачень і кабінеті Принципала схожі. Потребою вибору або чимось іншим - але схожі. Радше лютою небезпекою, що нависала над ним. Та якщо першого разу він потрапив за ґрати тому, що хтось незнаний його перехитрив, то тепер загнав себе у пастку сам. І найгірше те, що небезпеку усвідомив уже в бесіді, після того запитання: «Ти хочеш покинути нашу компанію?» - яке означало більше, ніж вирок за розтрату.

- Що ви, Іване Даниловичу? Я тільки...

- От і гаразд, - сказав Принципал. - Вважай, що цієї розмови не було.

Рамінник вийшов із Принципалового кабінету, почувавши себе побитим псом. І почував себе ним ще кілька днів. Доки сам Іван Данилович не зателефонував і не поцікавився його здоров'ям.

- Дякую, нормально, - відказав Рамінник.

- Ну, тоді порядок, - мовив шеф. - Гадаю, розумієш, що я не люблю самодіяльності.

Він тоді стояв, затамувавши подих, заціпенівши, довго стискав слухавку, яка пульсувала гудками, і проклинав усе на світі: себе, час, коли погодився їхати у Вербівськ, навіть Принципала, доки його гнів не повернувся на ту, котра була винуватицею його мук і приниження.

«Хіба я не ідіот, якщо втюрився в курву, що безсоромно продає своє погане тіло?» - подумав Рамінник, і йому майже одразу полегшало.

Він вирішив тоді: переборє себе, ще й жорстоко помститься. Їй - за все, що пережив, дав пійматися на гачок, а заодно й собі - за те, що мало не втратив усього нажитого за ці роки, мало не перестав бути тим, ким і мав бути.

Тепер він майже із задоволенням чекав закінчення шефового роману і колективного прощального вечора.

7

У призначений день і час Рамінник під'їжджав до зеленого будиночка. Він тоді був весь напружений і водночас почував себе безсилим, мовби хтось набив його ватю, а вату перед тим ще й вимочив у воді. Важкі пальці так стискали кермо, наче боялися, що воно ось-ось відвалиться.

«Усе померло», - твердив собі дорогою, і від того ставало ніби легше, але ненадовго.

«А нічого й не було», - подумав уже при в'їзді до лісу.

Усю подальшу дорогу в ньому жило це виправдання, перемішуючись із якимось дрібнішим, про те, що інакше жити неможливо, - і він якомога швидше погнав машину, не спинив там, де належало спинити, а загальмував уже перед самими воротами дачі. Це був маленький виклик, бо повітря перед Принципаловою дачею мало бути завжди по-лісовому чистим. Мав би виглянути Принципал, або хоча б вискочити Кугинець чи навіть Олексій, незмінний охоронець дачі. Але ніхто не вискочив, це його здивувало, і, почекавши трохи, Рамінник виліз із автівки на світ Божий.

Вікна будиночка світилися, значить, там хтось був - і він побрів до того світла, байдуже переставляючи ноги.

Хоча двері м'яко відчинилися, в будиночку було навдивовижу тихо. Спонтелечений, Рамінник минув коридорчик, заглянув до центрального залу. Але й там нікого не побачив. Тільки на столі стояла пляшка мінеральної води, лежали яблука.

Він став, прислухався. Його охопило враження, наче дім щойно покинули. За дверима почулися легенькі кроки, далі двері безшумно відчинилися, і до

зали зайшла Таїса. Одягнена в рожевий короткий халатик, вона мала домашній вигляд, мовби й справді була господинею цього будинку. І халатик, і маленькі, теж рожеві, сережки, котрі ледь продовжували майже щільно прилеглі вушка, і свіжа зачіска робили цю домашність по-особливому привабливою, навіть зворушливою.

- Ви? - мовила вона, і тінь досади на мить промайнула на її обличчі.

- Добрий вечір, - привітався Рамінник, трохи збентежившись.

Він почав гарячково прикидати, що б те мало означати: крім неї, нікого немає? Невже буде просто прощальна вечірка, невіже Іван Данилович зважив на його прохання?

- Сідайте, - сказала Таїса тим часом. - Я зараз принесу вечерю. Ви чого бажаєте?

- Чого бажаю? - вирвалось у нього.

- Звичайно. Ви ж маєте вибирати?

- Я? - здивувався він іще дужче, нічого не годен зрозуміти.

- А хто ж іще? Мені сказали, що цей вечір я маю провести з тим, хто приїде. Маю виконати всі його забаганки. То чого ви бажаєте - вечері чи одразу роздягатися?

Іронія, гіркота й навіть легке, майже невловиме презирство звучало в її голосі. Рамінник навіть не встиг образитися, бо збагнув, який царський подарунок зробив йому Принципал.

- Я справді голодний, - сказав нарешті просто, навіть трохи жалібно. - Ви вже нагодуйте, будь ласка. І... не лякайтеся.

- Чому б я мала лякатися? - спитала вона. - Я вже відлякалася. До того ж мені пообіцяли, що ви, тобто той, хто приїде, вранці відвезе на вокзал. Чи мене знову дурять?

Про вокзал шеф теж йому нічого не казав, але Рамінник зрадів, коли почув, чим усе має закінчитися. Отже, фінал, про який можна було тільки мріяти. Хоч і з присмаком гірчинки.

Гірчинка ця росла й росла цілий вечір. Уже на початку, коли Таїса веліла йому чекати, а сама пішла готувати вечерю, подумалося: хто він такий сьогодні? Щасливець, який вирвав дарунок долі, чи слухняний хазяйський пес, якому кинули привабливу обсмоктану кістку? Він засоромився цього порівняння, але не в змозі щось збагнути й вирішити, визначитися, безсило відкинувся у кріслі й заплющив очі.

Думати ні про що не хотілося, на мить з'явилося бажання тихенько встати й піти, просто лишити цей вечір їй. Він почав уже підводитись, але тіло виявилось важким, уже мовби й не його - не міг тієї хвили, коли спробував одірватися від крісла, володіти цим чужим тілом. Тому покірно опустився, не розплющуючи очей, поринув у приємну м'якість, наче розтаючи в ній.

Майже одразу наплило видіння: він виходить із лісу з м'ячем у руках, простягає того м'яча, а назустріч ніхто не йде, тільки десь звіддалік, із-за дерев, виглядає і начеб виростає обличчя Таїси. Вона усміхається, кличе за собою, але він хоч і бажає йти до неї, та не може, бо м'яч росте, важчає, починає пекти руки.

Нарешті Рамінник, уже ненавидячи Таїсу, кинув той пекучий м'яч у її бік. М'яч довго, нестерпно довго відривався від його спечених рук, а тоді покотився швидко-швидко, затуляючи галявину, ліс, увесь довколишній світ.

Він злякався, що цей вогненний м'яч спалить і обличчя Таїси, яке тепер зникло, наче розплавилось серед безміру вогню, і ліс, і його самого.

- Ви... Господи, як же вас... прокиньтесь...

Рамінник насилу розплющив очі й побачив поруч себе перелякану Таїсу. Отже, він щойно бачив лише сон? Але ж побачене він сам начебто викликав із недалекого минулого...

- Вам не зле? - перепитала Таїса. - Вибачте... але я злякалася, бо ви... Ви почали так страшно стогнати...

- То ви вже мені вибачайте, що я заснув.

- Ходімо, я приготувала вечерю.

- Надворі наче дощ?

- Так, дощ. Вечір був теплий, от дощ і пішов.

«Вечір був теплий, - подумав Рамінник, вже йдучи за нею у меншу кімнатку. - Ось чому я так ганебно заснув. Мене ця незвична для осені духота розморила. Тільки чому я не відчував її, а навпаки: здавалося, що холодно?»

Не встиг відповісти, бо вони зайшли до кімнатки, де було ліжко, маленький столик, на якому тепер стояло вино і гора наїдків, два низькі крісла. Ось вона, інтимна кімната Принципала, яку йому теж подаровано. Разом із дівкою...

Він спинився, глянув на Таїсу.

- Знаєте, що? - сказав. - Заберімо це багатство на веранду. Будемо вечеряти й слухати дощ.

- Якщо ви так хочете.

- Мені взагалі перехотілося їсти. Хіба що вина і печива візьмемо.

Того вечора він її не зачепив і пальцем. Сиділи на веранді, а потім, коли там стало холодно, - у залі, випили трохи вина, закусили печивом і яблуками, потім насолоджувалися кавою, яку вона вміло приготувала. Поступово зникла насторога у по-особливому гарних того вечора печальних горіхових очах. Розповідали: вона про інститут, подруг, поїздки в гори, він - про дитинство, роботу, відрядження, пригадував смішне, що трапилось у його житті.

То вийшов один із найчудовіших його вечорів. Рамінник намагався вести себе так, наче нічого не знав про Таїсині стосунки з Принципалом, наче вони просто давні добрі знайомі.

Лише одного боявся - ось-ось відчиняться двері, ввалиться їхня компанія, і дивний вечір, схожий на сон, перерветься брутально та грубо.

Але ніхто не з'явився, тільки шелестів дощ за вікном, то мовби наближаючись до будиночка, то делікатно відходячи навшпиньки.

Уже було за північ, коли Рамінник вирушив з дачі. При виїзді з лісу раптом зародилася тривога: «А що як Олена не спить?» Сам здивувався – так ніколи не думав, навіть коли справді від жінок вертався, з якими у ліжку лягав.

Спинив машину, заглушив двигун і передрімив до ранку, час від часу прокидаючись і вслухаючись у шум дощу, який все не переставав.

..Була дорога на вокзал, де він купив Таїсі квиток.

Їхали ж вони всю дорогу мовчки, вона тільки й спитала, коли наблизилися до вокзалу:

– Ви дуже погано про мене думаете?

– Чому б я мав про вас погано думати? – щиро заперечив Рамінник.

– Ну, ви ж..

«Вона вчасно зупинила себе», – подумалось йому тоді.

– Спасибі, – сказала вона, уже як вів її до вагона. – Будете у Львові, заходьте.

– Зайду, – пообіцяв Рамінник.

Зараз, у перші хвилини без неї, він засоромився і цієї мимовільної думки, і своєї, як йому здалося, не зовсім доладної поведінки.

А коли приїхав того ранку на роботу, насамперед зателефонував до Принципала й щиро подякував.

– Дарма, ми ж друзі, – сказав Іван Данилович. – Не забувай про це.

– Не забуду, – Геннадій Петрович вимовив справді вдячно.

Десь за два тижні по тому Кугинець під великим секретом прокрутив запис його вечірньої та вранішньої розмов із Таїсою. Коли ж він спробував вихопити той магнітофон, Кугинець вийняв фінку. У Геннадія Петровича потемніло в очах, але, не вагаючись, він пішов на блискуче, наставлене в груди, лезо, готовий стерти цього шепелявого нікчему в порошок, не боячись ні його кулаків, ні навіть ножа. Ще коли слухав їхні тепер уже віддалені часом голоси, подумалось, що не так прикро було б навіть, якби Кугинець записав не просто розмову, не той тонесенький місточок довіри, який він будував того вечора, а їхні голоси в ліжку. Не так би образливо було – он воно як.

– Ти що, геть здурів? – крикнув в останній момент Кугинець. – Це ж шеф наказав, шеф, розумієш?

Рамінник усе-таки вибив ножа, схопив Кугинця за шию. І майже відразу обм'як, бо по зляканих Кугинцевих очах побачив – той каже правду.

– Навіщо? – спитав, уже коли відпустив.

– Не знаю, – прохрипів Кугинець, потираючи шию зі слідами Рамінникових пальців. – Псих ненормальний. Я до нього як до друга, а він... Попередити хотів, а ти...

Уже коли випили мирову, Кугинець зізнався, що Принципал велів берегти плівку до слушного моменту. Коли той момент виникне, Кугинця, звісно, не

інформували. Рамінник здогадався, що це може статися на тій-таки Принципаловій дачі, у присутності всього їхнього товариства, і чомусь найбільше боявся саме цього.

Й у Львові, куди двічі приїжджав у відрядження, не наважувався навідатись до Таіси. Бродив старовинними вуличками, бажав ненароком її зустріти, не раз лаяв себе, що поводить ся як останній дурник, ідіот у другому поколінні, як полюбляв називати бездарних підлеглих. Прийшов аж тоді, коли бажання побачити її зробилося нестерпним, коли стало байдуже, чи донесуть Принципалу про цю його зустріч, чи справді забув він про колишню коханку наступного дня після її від'їзду. Йшов і боявся, що Таіса вже одружена, що прожене його, що, зрештою, запитає, навіщо він прийшов. Страх, як не дивно, пропав аж тоді, коли натиснув кнопку дзвінка й побачив коливання у вічку, до якого припали. Вона довго роздивлялася, хто ж завітав, а тоді все-таки відчинила. І те, що не спитала, хто він такий, змусило серце шалено застукати, наче перед тим пішки піднімався на якийсь аж надцятий поверх.

То було п'ять років тому.

8

Геннадій Петрович міцно стиснув зуби. Він вернувся назад, у замкнений простір кімнати, й одразу відчув – багато дав би, щоб тут був іще хтось. Хай не Таіса, а хто завгодно. Олена, Принципал, його, Геннадієві діти – Світлана й Віталік, – Луцк, навіть той же Кугинець, навіть мовчазний Олексій, охоронець Принципалової дачі, з яким вони за ці роки перекинулися хіба словом-другим. Хай би цей похмурий чоловік посидів тут, помовчав – і то Рамінник не почувався б таким самотнім.

Погляд упав на телефон. Дивно – той за весь вечір жодного разу не задзвонив. Невже у Таіси немає друзів? Чи, може, вона відключила його, щоб ніхто не переривав прийомної вечірки з тим Лук'янцем?

Геннадій Петрович підняв слухавку. Ні, гудок є. Він стояв, тримав її біля вуха, слухав той довгий тужливо-сердитий гудок і все дужче бажав, щоб сталося диво – слухавка озвалася чимось голосом. Він подумав: а могла ж Таіса подзвонити, сказати, що не повернеться, якщо справді не прийде.

«Але хіба мені полегшало б від того дзвінка?» – подумав Рамінник далі.

Він уже хотів покласти слухавку, як раптом збагнув, що має змогу перервати цю безвихідну самотину. Чорт, записник, де були і львівські номери, він залишив на роботі, там, у Вербівську, бо ж цього разу мав усі дні, якщо не рахувати зустрічі з хлопчиськом-економістом, провести у Таіси.

А що як зателефонувати до Вербівська? Чому б і ні? Але куди? Додому?

Рамінник почав набирати код Вербівська, свій номер, номер Таіси1. Почув короткі переривчасті гудки. Набрив знову – і знову невдало. Але вирішив не здаватися. Набрив разів із десять, доки нарешті додзвонився і почув Світланин голос.

– Хто це? Погано чути, – кричала дочка.

– Я це, – сказав Рамінник тихо.

– Тату, ти? – здивувалася Світлана. – Що трапилось?

– Просто вирішив подзвонити.

– Ну, тоді величезний вовчисько здох.

– А де мама?

– Ти хочеш поговорити з мамою? – дочка чомусь притишила голос. – Вона у ванні. Покликати? Чи ти хочеш сказати їй щось неприємне?

– Яке ще неприємне? – розсердився Геннадій Петрович. – Просто поговорити хочу...

– Ну, ти ж раніше ніколи не телефонував.

– А тепер подзвонив.

– То я зараз покличу.

– Якщо миється, то не треба. Переказуй вітання. Ну, бувайте.

Він квапливо поклав слухавку, наче боявся, що Світлана щось спитає. А може, й справді спитала б? Яка йому різниця... Дочка ж не прокурор і не суддя, щоб боятися її запитань. От йому б самому треба було спитати про Віталіка – син мав їхати кудись там на змагання, з мотокросу чи що...

Може, й на ліпше, що Олена не взяла слухавки. Про що б він говорив з нею?

«Привіт».

«Здрастуй».

«Це я».

А далі? Сказав би, як доїхав. Коли повернеться. Але ж він сам не знає, коли повернеться. Хіба спитав би, що купити. Але ж усе, що треба, він міг би купити у Вербівську, точніше дістати через того ж Кугинця або колишніх підлеглих із райспоживспілки. Ті й самі часто повідомляли: те-то й те новеньке привезли чи вдалося дістати. Тут, у Львові, хіба що вистоявши в черзі, міг щось придбати...

«І добре, добре, що Олена була у ванній», – подумав Рамінник.

Він подивився на телефон мов на свого ворога. На якусь мить здалося: а раптом телефон задзвонить і поставить йому питання? Після цієї чудернацької думки він трохи повеселів і став далі чекати Таісу.

Аж години за три після зникнення Таіси й Лук'янця Рамінник, утомлений чеканням, вирішив лягати спати. Скинув костюм і вдягнув спортивний, який завше возив з собою, ліг на диван. Зрозумів, що заснути швидко не зможе, що навряд чи засне взагалі, й вирішив щось почитати. Але вставати не хотілося. Та помітив, що поруч на столику, коло нічника, лежить якась книжка. Простяг руку, дотягнувся. «Камо грядеши?» – прочитав на обкладинці. Щось зі старовинного? Розгорнув, прочитав: «роман», переклад із польської. Намагався пригадати, що ж означають ці слова, згадував дві свої поїздки до сусідів за Буг на День відродження. Але в тій десятці польських слів, які він знав, камо грядеши не було.

Рамінник поклав книжку поруч себе, бо відчув, що читати не зможе. Та й не любив читати перед сном, хіба що газети переглянути, якщо був тверезим. Але газет ніде не побачив.

«Увімкнути телевизор чи що», – подумав.

Уже потягнувся було до шнура, що лежав поруч із диваном, й аж здригнувся з несподіванки – таким оглушливим видалося скреготання ключа у дверному замку. Зірвався з дивана, мов боявся, що застануть його на чомусь ганебному.

Таїса ввійшла геть тихо, навіть скрадаючись, наче збиралася пограбувати власну квартиру.

– Ти не спиш? – награно здивувалася.

– Хіба я міг заснути? – постарався якомога іронічніше відповісти питанням на питання Рамінник.

9

Таїса принесла з собою того вечірнього, але вже березневого холоду, від якого кімната враз наче ожила, жадібно вбираючи пахощі міста, скверу, пустотливого вітру, де вже, як пам'ятав гість, жила весна.

– Гарна погода, – підтвердила це враження господиня.

– Особливо коли йдеш удвох, – знову зіронізував Геннадій Петрович.

Він супроти волі став ревниво придивлятися до Таїси – чи справді так довго бродила вулицями, чи шойно вивільнилася з обіймів нового коханця, а певніше коханого – ким там вона його вважає? Притамоване бажання знову ожило в ньому.

Тепер, поєднане з ревністю та образом, воно налилося новою силою і ставало з кожною секундою жагучішим. Але Геннадій Петрович раптом із жахом відчув, що бажання негайно, відразу володіти нею ще й поєднується з ненавистю, чого щодо Таїси у нього ніколи не було. Він мало не скреготнув зубами, гніваючись на самого себе – і за те, що ці відчуття з'явилися, і що не пішов геть із цього дому, чого Таїса, певне, від нього чекала. Але гнів його перекинувся і на господиню, яка так відверто продемонструвала своє ігнорування, а тепер ще й насміялася, повернувшись додому. Цієї миті він збагнув, що навіть легше почувався б, якби вона не вернулася. Невже все, що було в них, таке глибоке? Ідіотство якесь...

– Вип'ємо кави? – запропонував Рамінник, гасячи роздратування.

– Перед сном? – здивувалася Таїса.

«Пропозиція недолуга», – подумалось йому після довгої паузи.

Вони стояли вже поруч. Пропонуючи кавування, Рамінник зробив крок до неї. Своім запитанням Таїса зупинила його, а горіхові очі, у яких несподівано побачив, окрім здивування, ще й страх (страх у Таї перед ним?), враз мовби вимурували невидиму стіну, на яку він одразу наштовхнувся.

– То ти справді хочеш кави?

– Тебе хочу, – «у лоб» зізнався він, і все його роздратування мимоволі, спонтанно вилилось у цих двох коротких словах.

– Гено...

Вона майже зойкнула. І рвучко повернувшись, вибігла з кімнати.

Стояла на кухні коло вікна. Геннадій Петрович зупинився біля дверей, поглянув на її зіщулену постать. Гострий жаль пронизав його, а за жалем прийшло відчуття, що з кожною миттю навалює заповнювало: ця жінка й надалі мусить належати тільки йому. Він ступив крок, другий, Таїса повернула голову, але всупереч його сподіванням очі в неї були сухі.

– У мене є розкладайка, я тут собі постелю.

Вона одразу вибудовувала нову стіну між ними. Рамінник мусив якось зруйнувати цю стіну, але не міг збагнути – як?

«Хоч би помітила, що я посуд помив», – раптом недоладно подумав Рамінник.

«Ти вже мив колись посуд у цій квартирі», – сказав хтось.

«Ми удвох мили».

«Мили, мило, як мило... Ідіотство яке!»

Можна було погасити напруженість якимись словами, жартами, але слова не знаходилися.

– То я тобі постелю?

Таїса зробила порух, щоб обминати Рамінника. Він жартома розставив руки, та відразу опустив, бо Таїса зіщулилася, притулилася до буфета.

– Мені завтра вранці на прийом, Гено.

Але Рамінник не відступав, навпаки, ступив ще півкроку до неї. Майнула думка, що все це гра, яка вже була колись між ними, – а тільки коли, у який із приїздів?

– Таю, – вирвалось у нього. – Навіщо він тобі?

– Що – навіщо? – не зрозуміла спершу Таїса.

– Ти ж розумієш, про кого я...

– Ага, про Ігоря, – чомусь саркастично всміхнулася вона. – Ігор мій наречений, Гено. Сподіваюся, тобі відоме значення цього слова?

– Знаю. Але ти...

– Вибач. Я не маю права називати когось нареченим? Я навічно повинна лишатися вашою іграшкою...

– Вашою? – відсахнувся він. – Ти що, Таю?

– Що, не подобається? Грати далі?

– Ти... грала?

Він зауважив, як Таїса важко дихає, і тут-таки почув своє таке саме переривчасте дихання.

Страшна здогадка пронизала його. Різко запекло всередині й майже відразу зашуміло в голові, а хтось невидимий, але злий узявся її розгойдувати.

– Ти вважала, що я просто користуюся тобою?

- А хіба не так, Геннадію Петровичу?

Раміннику стало важко стояти, і щоб, чого доброго, не гепнутися на підлогу, він опустився на стілець, зробив рукою неоковирний жест - ніби відштовхувався од неї, од свого минулого, од себе самого. Тієї миті він плив разом із будинком, господинею, простором, ніччю, які оточили його безмовним хаосом.

- Таю, нащо ти так? - спромігся вимовити Рамінник після довгої тяжкої паузи.

- Як? - донісся ніби здалеку її голос.

- Так... Без жалю.

- Тобі потрібен жаль? - скрикнула вона. - Боже, він теж хоче, щоб його жаліли. А ти? Ти, Гено... Жалів ти мене? Шкодував? Бачив у мені людину? Жінку бачив? Ти запитав, хто для мене Ігор?

- Це не має значення, - вирвалось у нього.

- Не має значення? - ще сильніше вибухнула Таїса. - Виходить по-твоему, Ігор так само користується мною, як і ти? Іншого ж не можеш допустити?

- Таю, я не користувався тобою, - сказав Рамінник із болем. - Як ти могла подумати таке? Я ж тебе любив, люблю..

Він белькотав і бачив, як із туману випливає таке рідне, добре знане обличчя, яке не належить віднині не лише йому, але начеб і їй, втрачене, незнане, почужіле, та від того не менш прекрасне.

- Тобі навіть байдуже, що я робила ці години з Ігорем, - розтулявся рот на цьому вродливо-почужілому обличчі. - Гуляла чи була з ним у ліжку? Тобі важливо, що зараз, цієї хвилини, своє матимеш ти, адже так, Гено, тільки не лицемір, будь ласка...

У її словах була тяжка правда - гірка, а водночас і якась однобока, наче вивернута.

Рамінник підвівся. Йому на хвилю здалося, що Таїса десь далеко, куди дорога йому заказана, але куди він мусить іти.

- Краще я сам спатиму тут, - сказав Геннадій Петрович.

- Якщо наполягаєш, - відказала Таїса.

Вона оминула Рамінника, наче неживий предмет. Пройшла повз, обдаючи пахощами парфумів, хвилюючим вітерцем від сукні, швидко, мов боялася, що непроханий гість схопить і не відпустить.

- Розкладайка на балконі, - сказала вже за дверима. - Я зараз принесу постіль.

Рамінник остаточно зрозумів, що це крах. Цього вечора, сподівань, усього на світі. Відтепер їхні стосунки не мали майбутнього.

Він поплентався на балкон, постояв там, подивився на темний будинок навпроти, за яким ховалося таке ж темне місто.

«От візьму й вистрибну», – подумав і зрозумів, що не вистрибне, що перебуде ніч, а рано-вранці зникне для Таіси назавжди.

За плечима жінка діставала йому постіль. Він оглянувся, але крізь кольорове скло навіть обрисів її не побачив – тільки чув, як вона порпається в шафі. Нащо ж він зачинив двері? Узяв розкладайку і так само натужно, переставляючи ноги, пішов назад. Аж у дверях на кухню зіткнувся з Таісою.

– Душ прийматимеш? – спитала вона. – Хоча й води, мабуть, уже нема.

Її тон, байдужі слова знову запекли – невже він тільки випадковий гість, «родич»? Чи це крок до примирення? Він налаштував розкладайку і спересердя кинув на неї постіль. Тоді різко обернувся й став дивитися на вітальню-коридорчик.

Таіса вийшла з ванни в легенькому рожевому халатику. Майже такому, як тоді, на дачі. Наче навмисне дражнила його.

«А може, й кличе, – подумав Рамінник, – У цих жінок сім п'ятниць на тиждень».

Він пішов услід за Таісою. У кімнаті постіль уже лежала на розкладеному дивані.

– Чого тобі, Гено? – обернулася Таіса.

– Не бійся, – тихо мовив Рамінник. – Я тільки сказати хотів...

Він затнувся і цієї ж миті побачив себе під її дверима – тоді, першого разу.

Він стоїть і чекає.

Знає, що за дверима дивляться на нього.

Двері відчиняються.

Який же вираз тоді був на цьому, чужому тепер, обличчі?

«Чому я не можу цього пригадати?» – подумав Рамінник.

– Розумієш, Таю, – сказав уголос. – Я тільки одне хочу сказати: я тебе любив. Дуже любив. Кохав після всього... Та що я кажу – просто любив. А ти? Як би ти... Розумію, я...

Він замовк. Мовчала й дивилася на нього Таіса.

«Чого я виправдовуюсь перед цією бабою? – подумав Рамінник. – Правду казав Принципал: я слинько. Слинько і невдаха. А вона – звичайнісінька курва. Обкрутила львівського сморчка й задоволена. А мені що ро...»

Він перервав думку, бо зрозумів, що вона теж щось говорить до нього.

– ...і тоді я знову повірила, що, може, ти мене кохаєш, – почув Рамінник. – Але ти грався. Тобі було приємно, що є в кого час проводити у Львові.

– Таю, пробі, ні, – скрикнув Геннадій Петрович. – Як ти могла подумати? У мене ж сім'я, діти...

- Сім'я? Діти? А я хто? Я, може, у ваших очах і така собі повійниця, але я жива, Гено, жива і з душею. Сякою-такою, але душею. Чого ж ти забираєш від мене право мати когось, хто б мене кохав і кого б я кохала?

- Я не забираю... Просто я відчув...

- Ти відчув? Дуже мило, що ти відчуваєш... Приїдеш, то скажи своєму Прокопу Івановичу, що він теж втратив іграшку. Може, обое й покарання придумаєте? Чи змусите мене Ігорю зраджувати? Так от, знайте, що цього не буде! - уже майже істерично кричала Таїса.

- Якому Прокопу Івановичу? - спитав Рамінник, котрому враз стало холодно від її слів.

- Із твого Вербівська...

Якби на Рамінника обрушилася стеля, він би так не здивувався. Бо ж згадав, що Прокопом Івановичем звали Кугинця.

- Кугинець був тут? Кугинець був твоїм, - він судорожно ковтнув слину, - твоїм коханцем?

- Як і ти, Геночко...

Не усвідомлюючи, що робить, Рамінник схопив голову обома руками. Болюче стиснув. Відпустив і поглянув на Таїсу очима, повними ненависті.

- Ти - курва.

- А ти... Ти не знав?

- Що-о?

- Ти знав, так само, як і твій Прокіп, - сказала Таїса вже з убивчим спокоем. - Можеш заперечувати скільки завгодно, все одно я тобі не повірю. Тільки ти хитріший за нього. Тобі потрібна була ще й ілюзія кохання. Ха-ха, як красиво. А той просто погрожував, скотина. Я... я теж вас варта... Чого ж я боялася, дурепа? Що знеславите, покалічите, життя позбавите? Господи, я нарешті зрозуміла, що досі життя мое було нічого не варте. Ні, давно зрозуміла, тільки боялася собі зізнатись. Господи, я ж би так і прожила все життя, у страху продаючи його, якби не зустріла Ігоря.

Рамінник дивився на її перекошене лице, ловив краєм свідомості її страшні слова, і розумів - одне з двох: або вона збожеволіла, або... справді так і було... Сюди, крім нього, приїздив Кугинець, і вона обом віддавалася зі страху. Ні, каже ж, що в якийсь момент вірила в його кохання... Ну, тварюці Кугинцю він удома випише, та так, що той на все життя, що лишилося, запам'ятає. Але як вона могла на нього самого так подумати?

- Таю, я про Кугинця нічого не знав, - сказав Геннадій Петрович. - Ну геть нічогісінько не знав, повір мені. Але ж і ти добра... Чого ж ти нічого мені не сказала?

- Бо... Бо боялася... К-кугинець попередив, що мене чекають такі... Така помста... Та, Господи, ти й сам усе знаєш...

- Нічого я не знав, Таю...

Він іще раз подивився на її дивно постаріле за ці хвилини лице.

«Яким же я ослом був насправді, – подумав, – і що вона пережила за ці роки... Але ж мовчала... Виходить, влаштовувало... Бач, різниці не робила... А меблі я поміняв... І пальто... А він що ж – безплатно?... Боялася... Чи обое насміхалися з мене?»

Затуманений ревнющами й люттю, він ступив до Таіси крок, другий. Глянув на диван, на якому вони з Кугинцем, виходить, поперемінно мали її. І тут-таки йому здалося, що Таіса просто розігрує, каже неправду, аби його принизити. А якщо сказала правду, то вже принизила. Піти тепер просто так із цього дому він не може. Не м-о-ж-е...

Він ступив іще крок до застиглої Таіси й зустрів в її очах розпачливий жак. Та це його тільки ще дужче розізлило – цей жак був теж його приниженням. Схопив за плечі, притяг до себе.

– Ти що, Гено, – скрикнула вона. – Пусти...

Але Рамінник уже повалив її на диван, став гарячково зривати халат. Таіса закричала, і тоді він затулив їй рота долонею, притиснувши голову до подушки. Та майже отримавши перемогу, Рамінник збагнув, що цього разу він робить із жінкою, котру справді кохав... кохав, кохав, хай йому грець, цьому клятому почуттю!

Він відпустив її і, відштовхнутий Таісою, полетів на підлогу.

– Боже, яка сволота, – прошептала Таіса.

Вона зірвалася з дивана й вибігла у вітальню. Рамінник чув, як вона натягає якийсь одяг, але був не в силі сказати й слова. Не тому, що боляче вдарився потилицею об бильце крісла. Зрозумів – тепер справді все, він втратив її остаточно, ба гірше – втратив самого себе, щось таке у власному естві, чого вже не повернути. Лише коли гримнули двері, подумав, що треба й собі вставати, йти, бігти, наздоганяти. Але куди й навіщо, коли все так повернулося, коли все втрачено?

«Я уб'ю цю заразу Кугинця, – подумав Рамінник, підводячись. – Уб'ю, авжеж, і будь що буде... Уб'ю і... сяду в тюрму. Партиїний працівник, член бюро райкому, засуджений за вбивство... А цікаво, чи заступився б тоді за мене Принципал? За мене чи за Кугинця?»

Тут Рамінник силувано всміхнувся. Справді, ця пригода ще й доволі смішна, подумалося йому. Розкажи тому ж Кугинцю, нізачо не повірить, що він із бабою впоратися не міг. Що в останній момент охоту втратив. Ні, були в нього випадки, коли жінки опирались – але то так, для форсу, щоб показати, які вони цнотливі, недоторки, трясця їхній мамі. Тут же Таіса опиралася по-справжньому...

Рамінник відчув, як ноги у нього знову підкошуються... Притулився до стіни, до шпалер, які імітували червону цеглу. І сповз на зеленкуватий вузький палас, що прикривав підлогу.

«Що ж я накоїв, ідіот?» – подумав, і йому страшенно захотілося, щоб у цю хвилину був хтось поруч, кому б він міг поставити це запитання, бодай той-таки Кугинець чи... Олена.

Але поруч нікого не було.

Мовчав і телефон.

Холодила спину стіна, ніби й справді то була нічим не прикрита, навіть не заштукатурена цегла.

«А що як Таїса завтра, о чорт, уже сьогодні вранці заявить, що я намагався її згвалтувати?» – зненацька пронизала Рамінника думка.

10

Маленька розгнівана жінка швидко йшла нічним Львовом – геть від осоружного будинку, квартири, гвалтівника. Підбори її черевичків лунко цокали бруківкою, шпильки кілька разів потрапляли у щілини між камінням, вона спотикалась, одного разу мало не впала, але таки втрималася на ногах і майже побігла далі. Якби її запитали, куди вона так поспішає цієї пізньої пори, вона не змогла б відповісти. Йшла і йшла. Раз і вдруге озирнулася. Ніхто її не переслідував, і, може, тому вона сповільнила крок. А ще й тому, що, незважаючи на швидку ходу, їй ставало дедалі холодніше. Поспішаючи, втікаючи з власного дому, вона лише накинула поверх легенького халатика такий же легкий весняний плащ, а ноги сунула в першу-ліпшу взувачку. Тепер прохолода березневої ночі давалася взнаки, заповзала під поли плаща. Навіть застебнутий на всі гудзики, той не рятував від надто свіжого вітру. Найдужче ж перепадало ногам, на які поспіхом не накинула колготок, що їх іще годилося б носити о такий порі, чи бодай панчіх. Таїса спинилася. Оглянулася. Тиша, що задзвеніла у вухах, злякала її. Вона була сама-самісінька на цілій довгій вулиці, яка вже лежала за спиною, сама буде й на площі, до якої не дійшла кілька десятків кроків і яка вже відчувалася перед нею півколом таких само похмурих силуетів будинків – темна, сувора, навіть чимось ворожа.

Вона рушила далі, але знову спіткнулася, зойкнула, потрусила лівою ногою, мов підбита птаха. Нагнулася, потерла вкриту гусячою шкірою ступню й мимоволі притулила її до правої.

Біль поступово минав, а вона так і залишилася стояти, бо не знала, що робити далі. Йти їй нема куди, це вона розуміла. Із кожною секундою, проведеною на холоді й вітрі. Спершу подумала про Ігоря, адже той вперше пропонував сьогодні залишитися в нього. Але жив Ігор у гуртожитку, і хоч мав окрему кімнату, але вона вже знала, що вхід до гуртожитку охороняють пильні бабці, які навіть удень неохоче пропускають сторонніх. Ну а вночі взагалі нікому, навіть жильцям, не дозволяють з'являтися у своїх володіннях. Та й відчула раптом Таїса – після всього, що трапилось, там, у її затишному, як здавалося, гніздечку, не зможе прийти до Ігоря так, як перше, не зможе забути те, що досі намагалася забути, що нібито залишилося в минулому, про що воліла не згадувати до цього злочасного вечора.

Відчуваючи потребу кудись іти, аби рятуватися від холоду, Таїса подріботіла, ледь-ледь припадаючи на підбиту ногу, до темного майдану. Ступивши на асфальт, відчула полегкість, але потім іще більше стала спотикатися – такою незрозумілою видалася ця рівнина після бруківки. Згадала, що на цій площі є готель, однак у нього поселяють лише приїжджих. Міг би сюди поселитися і Геннадій. Міг би, а прийшов до неї. Чого ж вона думає про нього, дурна? Хіба вона не благала долю, щоб геть усі забули про неї – геть усі з того далекого Вербівська, нікчемного містечка серед забутих Богом лісів і боліт, де вона жила лише якихось півтора місяця, давно-давно, до нашої ери, де править банда негідників і гвалтівників, очолювана ще гіршим, ніж решта, вродливим головним негідником, якого вони між собою кличуть Принципалом?

«Додай: у якого ти мало не закохалася, а може, й закохалася, – сказала собі Таїса. – А може, може... якщо пошкребти на денці твоєї душі... чи ж є вона в тебе?»

Думки її перестрибували одна одну. «Наче жаби по маленьких купинках», – встигла в якусь мить між ними подумати Таїса. Вона йшла майданом, огинала його. Майдан ставав її зачарованим колом, і скільки ще їй ходити по ньому довкола фонтана та невеликого скверика в центрі, вона не знала. Мовби шукала чийсь будинок, але його на цій площі не було. Тож спинялась і знову дибала далі, думала, що добре було б, якби засвітилось якесь із вікон, тоді бодай почувалася б не так самотньо й лячно.

Але жодне вікно не засвітилося, ніхто не чув ні цокоту її підборів, ні цокоту її зубів. Холоднеча – авжеж, весняні приморозки – давалася взнаки все дужче, сковувала її ніжне, звикле до тепла тіло. Зрештою ходити набридло, вона сіла на лавочку біля фонтана, вимкнутого, безмовного, як і все довкола.

Довго сиділа Таїса, горблячись, кутаючись у продутий наскрізь плащ. Узялася розтирати закоцублі коліна. Стало трохи тепліше ногам, зате дужче потерпали шия та плечі. Судомно ковтнула слину. «Хай би вже заболіло горло, – подумала Таїса, – хай би я тут замерзла, хай би мене вранці знайшли, хтось би, може, пожалів мертву». Але горло ще не боліло, тільки почала терпнути спина, і щоб розігріти якось і її, Таїса поворушилась, заклала за голову руки, сплела їх і почала розгойдуватися. Так, розгойдуючись, вона побачила, що разом із нею далеко у вишині розгойдується маленька, ледь помітна зірка. Таїса зупинилася – зупинилася й зірка. Мерехтливо поблимувала, самотня й байдужа до людського горя, до її горя, до зламаной долі, до майже замерзлої посеред нічного міста жінки.

«Я вільна, як зірка в небі», – пригадала зненацька рядок із прочитаного колись вірша.

Далі вона подумала, що тепер і справді вільна – від насильства, страху, минулого, дому, кохання, від геть усього на світі. Може йти куди завгодно – і водночас їй нема куди йти. Мала двох близьких подруг, але обидві вже повиходили заміж – як до них припрешся серед ночі? До колег тим паче. Кілька знайомих чоловічого роду теж були, але тепер, після всього, та й прийти самій – вона ще не дійшла до такого. До Ігоря могла прийти тільки геть усе розповівши, геть усе, вирішила про себе, від самого початку й до теперішньої ночі, все, усе викласти, вивернутись, ось я така, тільки якщо ти мене покохаш заново, таку, як е, по-справжньому, так, як ніхто не кохав, як чисту, богиню...

«Господи, що я мелю? – подумала Таїса. – Ніхто не кохатиме таку, як я, якщо знатиме все про мене. Але навіщо знати, навіщо?... Тільки ж немислимо далі приховувати, немислимо так жити серед чужих дарованих меблів, як річ, якою користуються, бо вона теж купована...»

Таїса ще раз глянула на свою самотинну зірку, пригадала слова про волю, схожу на ту зірку. Слова ці тепер здалися безглуздими, насмішуватими, і вона несподівано заплакала – ревно, по-жіночому, навіть радше по-дитячому. Виплакавшись, стихла, тільки схлипувала раз за разом, розмазувала сльози по щоках, а тоді заплакала знову, понад усе бажаючи лиш одного – аби хтось таки почув її плач. Та вікна довкола, як і перше, німували, а єдину зірку над нею закрила хмара.

Коли Таїса, майже знесилена, підвела голову, то побачила над собою лиш чорне бездонне небо – і майже інстинктивно відсахнулася від нього. Вона підвелася, переборола знесилення, що тягло до холодної лавки, і швидко пішла геть, утікаючи від цього похмурого неба, од майдану її сліз, гнана страхом перед безхмарним містом і самотністю.

Жінка, яка сиділа навпроти Таіси, мовчала. Вона мусила мовчати. Мусила мовчати. Вона повинна була вислухати все, що вивергала Таіса на неї. Вивергала безжалісно, ніби заведена, то збивчасто й уривками, то довгими, майже неспинними реченнями. Кінець їх губився десь у безвісті, а з ним губилася й думка, переходила в іншу, часом протилежну за змістом, і, спохопившись, Таіса верталася до попередньої.

Так вона говорила годину, а може, й більше – час для неї спинився. У цю годину спресувалося все її життя, усі тридцять два роки.

Бліда товстуля з надто загнутим носом, котра слухала її, працювала разом із Таісою – медсестрою в їхній поліклініці. Часом вели прийом хворих у парі, обое були приблизно одного віку, здається, Інга навіть на два роки старша. А що обое вважалися старими дівами, то ця обставина до певної міри й зблизила їх.

Таіса не раз чула її балачки про горді жіночі почуття, які мають завойовувати чоловіки, загалом не варті й мізинця жодної з жінок, і не раз бачила цей погляд, що ніби розширювався до безмежності, аж сама вона, здавалося, од нього меншала. Дорога, що виросла з Таісиної муки, пролягала тепер до цієї відчуженості старої дівки, яка вочевидь не простить знищення ілюзії про Таісине союзництво, спорідненість із собою.

Думка, яка майнула була й зникла, не зупинила, а додала нової сили та злості її оповіді.

До цього маленька дівчинка з маленького села росла в тому селі в старій хатині з матір'ю, не знаючи страшного слова «матір-одиначка», бо в їхньому селі його ніхто й не вимовляв. Знала інше, колись почуте, кинуте тіткою Теклею з їхньої вулиці на питання, де живе Василина Смоляк, «а, то та Смолячка, що з байстрам». Вона тоді подумала, що так чудернацьки назвала тітка їхню козу Маню.

– А чого тітка Текля козу байстрам кличуть?

– Хто тобі сказав?

Мати – сполотніла, з перекошеним лицем – йшла на неї, хапала за маленькі кіски й била рушником по губах. Ніколи – ні до, ні після того – вона не бачила мами такою страшною. Зла, та що там зла, наче сама не своя, розпатлана й неспинна, її добра матуся була Таю жорстокою, несамовито, з якоюсь дикою насолодою, а спам'ятавшись, пригортала до грудей, цілувала розпухлі від ударів губи, тулила, горнула так пристрасно, мов хотіла забрати доньку назад у себе, у своє лоно.

Тая тоді вперше пізнала, що можна, виявляється, боятися і матері – а раз так, то немає на світі нічого певного, немає того, хто любить раз і назавше. Це відкриття, сформульоване у свідомості, звісно ж, подитячому, та все одно жахне, вразило її, і вона заплакала – вперше за час цієї страшної вечірньої езекуції. Правда, майже відразу злякалася, що мама знову розсердиться. Тому загнала плач усередину, душилася ним, від жалю до себе та образи за несправедливу кару тулилася лицем до маминого живота, хоч інстинктивно й відштовхувала рученятами мамині руки, які гладили голову й плечі, і так непомітно серед цього безмовного плачу та повинної ласки й заснула.

«Мама вчора мене била», – згадала Тая, коли встала, і щось у ній заболіло, але не там, де мама била, а всередині. Вона виглянула у вікно,

побачила подвір'я, козу Маню, яка мирно щипала моріжок, і зненавиділа її на все життя.

Вибігла надвір, боса, у самій сорочечці, й заходилася лупцювати Маню маленькими своїми кулачками, шепочучи при ньому: «Ти не байстря, ти не байстря!» Маня глянула на неї здивованим жовтим оком, брикнулась легенько всім тілом і пішла геть від своєї мучительки. Але Тая наздогнала її та взялася смикати за шерсть. Коза мекнула ображено, відійшла ще далі, доки дозволяв ланцюг, яким була припнута до груші, що росла в них під хатою.

Її спинив вигляд натягнутого ланцюга, який не пускав Мані далі. Завжди, коли Тая згадувала цей епізод, один із перших у її дитячому житті, який залишився в пам'яті з тих семи років, вона дивувалася, чому коза, доволі непокірна істота, не вчинила опору, а дозволила себе лупцювати й потім утікала, хоч одного удару ноги вистачило б, щоб убити її, семирічну, на смерть. Може, тому, що до цього вони дружили, і Тая не раз засинала під теплим Маниним боком, не дочекавшись маминого повернення з вечірньої дійки.

Із Манею їй було затишніше й не так страшно, як самій у порожній темній хаті.

Узимку ж вона не раз під час того чекання виходила в сіни, де зимувала коза, і крадькома впускала її на кухню, годувала стручками квасолі, яку мама залишала їй для «забавки» – лущіння, а то й хлібом годувала, обіймала за ший, обцілювала, вдягала на рогату голівку свою кольорову хустину (Маня в нас красуня буде) і навіть грала з козою у хованки. Пирскаючи від сміху, спостерігала із запічка чи з-за ліжка, як Маня зачудовано водить головою, не в силі збагнути, куди ж поділася її маленька господиня, до якої рогате й кошлате чудовисько вочевидь мало взаємну симпатію.

– Чого це в нас козячим духом пахне? – питала мама, заходячи до хати.

І Тая знала – мама зовсім не сердиться, а навпаки, з веселим завзяттям, ніби й не вернулася з важкої роботи, візьметься шукати їх, удаючи при цьому, що ніяк не може знайти. Хоч ховатися удвох із Манею можна хіба що за грубку, звідки Тая й подавала першою голос, імітуючи Манине мекання.

Господи, це все полетіло кудись із того злочасного ранку, вона сповнилася глухої неприязні до кошлатого створіння, до всіх на світі, хто ображав чи міг би образити її. І був день, коли вона боляче вдарила книжкою по голові однокласницю Полю, Полю Каліщук, Полю Вартухову, як у них казали, бо прозивали їхню родину чомусь Вартухами. Поля стояла з дівчатами і теж вимовила те страшне слово.

Крізь усе це продиралася тепер Таїса, мов мандрівник незнайомою стежкою крізь колючі чагарі. Так і дісталася того дня, коли наважилася підійти до свого однокласника Степана Гушак а й віддала спечений мамою коржик – їж, Степанку, у мене ще є, хоч той звабливо засмажений дарунок був єдиним. Степан справедливо вважався найдужчим у класі. Цей трохи відлюдкуватий хлопчисько, син колгоспного сторожа, якого вона часом бачила, окрім класу, разом із батьком на колгоспному дворі, коли приходила з мамою на вечірне доіння, часто наганяв жах не лише на дівчат, а й на хлопців своїми лящами, вилитим на парту чорнилом та іншими дикими жартами. Він жив лише з батьком у такій само старій, як і в них, хатині, але, крім дужих кулаків, мав над Таєю одну незаперечну перевагу – не був байстрюком. Мати ж, коли ще Степанко до школи не ходив, померла від правця. Жив Степанко, на відміну від неї, чистенької, біля якої денно й нічно ходила мати (після того вечора вона взагалі стала доньчиною

рабою), запущеним і недоглянутим, із вічно відірваними гудзиками й подертими штанами.

Та з того коржика для нього почалося інше життя. Тая спершу підгодовувала його в школі, а потім почала водити додому, годувати смачними маминими борщами, а далі вже мама сама здогадалася пришити гудзика, випрати сорочку й залатати штани. За цю турботу отримала Тая його дуже заступництво. Після двох бійок, коли Степан добряче віддухопелив однокласника Славка Грицюківського і навіть хлопця з третього класу, який надумався образити Таечку, ніхто не смів більше її зачепити ні руками, ні словом, ні навіть ворожим поглядом. Ніхто не смів їх дражнити й женихом та молодухою, як то бувало з іншими, якщо хлопчик і дівчинка починали дружити, чи навіть натякати про дружбу. Із часом Степанко, як відданий песик, плентався за своєю панною зі школи, дорогою відвідуючи (для неї-таки) чужі садки чи розчищаючи ковзанки (залежно від пори року). Правда, крім обіду, він отримував іще один привілей – добросовісно списував домашнє завдання.

Ця дружба тривала років чотири, доки у Таї не з'явився вітчим. Отримати батька стало її мрією давно, ще до того рубіжного дня, коли вперше почула сказане бабою Теклею.

– Мамо, а де наш тато? – здається, вона пам'ятала це питання, відколи пам'ятала себе. Але, може, то здавалося – а питання засіло в голові.

– Тато на заробітках.

– А чого він не іде додому?

– Він хоче заробити багато грошей.

– Багато-багато, цілу скриню?

– І ще більше.

– Цілу хату?

– Повний мішок, доню.

– А хіба мішок більший за хату?

Із якихось надр пам'яті випливала ця розмова, може, уявна, а може, навіть просто бажання. Ні ж бо, справді питала, не могла не спитати, як потім інше:

– А хто мій тато?

Ті слова змушували маму плакати, а Тая заповзялась таки знайти його. І знайшла. Спершу намітила Степанового батька, але швидко відчула, який він уже старий і немічний, коли кілька разів побувала в їхній запущеній хаті. Тоді вирішила, що батьком буде дядько Дмитро, який вичищав гній у маминому корівнику й постійно щось мугикав собі під ніс. Тая вже знала, що він так само, як і мама, самотній.

– Мамо, я хочу тата.

– Він скоро повернеться, доню.

– Мамо, навіщо ти дуриш мене?

– Я не дурю, доню, я...

Мати дивилася сумними покiрними очима. Тая нiжно обняла маму, притулилася до шорстких долонь, як уже давно не тулилася.

– Хай дядько Дмитро буде моiм татом.

12

Дядько Дмитро незабаром перейшов до них жити. Вони продали осоружну козу, а купили корову, хоч мама й так щодня приносила з ферми в бiдончику свiже молоко. I дядько Дмитро удочерив ii. I став непотрiбним iй Степанкiв захист, його тупувате лице й вiдданий погляд.

Названий Таiн батько виявився не хорошим, але й не поганим – радше нiяким. Робив сяк-так домашню роботу, ходив на ферму, майже весь час щось так само мугикав пiд нiс, але за цiлий день мiг сказати лише двоє-трое слiв. Жодного разу не пригорнув, не назвав дочкою, лиш Тайкою. Але нi його слова, нi увага Таi особливо й не були потрiбнi – потрiбен був сам факт його наявностi. Десять за рiк вона пiд великим секретом зiзналася своiй однокласницi Катьцi Якимовiй, що тато Митько i є справжнiй тато. Їi тато. Усе стало на свої мiсця, так мало бути у ii, Таiному, свiтi. Несправедливiсть можна усунути – якщо вона є, то чому саме щодо мене? Так думала Тая не раз. Чому вона не може стати студенткою медiнституту? Кажуть, щоб туди вступити, треба платити великi грошi. А вона вступить – отак вирiшила i здiйснила задумане.

Таiса досi розповiдала збiвчасто, зi злiстю, але водночас майже з теплотою, хоч i не щадила себе. Вона бачила – iнга сприймає все, випалене нею, трохи зацiкавлено, а трохи й злякано.

Таiса розповiла про те далеке дитинство, хоч i сама не знала, навищо це робить. Урештi несподiвано збагнула, що шукає щось таке, що могло б пояснити ii сьогоднiшню поразку. Розiзлилася на себе ще дужче, нiж досi. Тепер уже без будь-яких недомовок розповiла, як приiхала, попрацювавши два роки санiтаркою в дiльничнiй лiкарнi, вступати в омрiяний медiнститут – i вже на першiй сiвбесiдi дивилася такими очима на моложавого, хоча вже пiдтоптаного викладача, що вiн опiсля перепинив бiля виходу й сам повiв на каву. Тричi вона гостювала й ночувала в нього – i тричi складала екзамени на «вiдмiнно». Наступним ii покровителем був однокурсник Коля, такий собі «Степан», тiльки вже львiвського масштабу, який умiв дiставати квитки на концерти популярних ансамблiв та органiзовувати виiзди в гори. То було прекрасно – стояти на вершинi гори й милуватися заходом сонця.

– А тепер слухай найцiкавiше, – сказала Таiса. – Слухай, слухай уже до кiнця.

Вона розповiла, як потрапила на ту практику до Вербiвська. Як познайомилася з тамтешнiм Першим, Першим секретарем, Принципалом, таким собі мiстечковим монархом. Як надумала його зробити теж своїм прихильником, але вже на все життя. Як мало не закохалася в нього пiсля перших проведених разом вечорiв i ночей у лiсовому будиночку. Як довидалася про те, яким принизливим має бути останнiй вечiр там, i зрозумiла, що вперше в життi зазнала страшної поразки. Не такоi, як у дитинствi, а справжньої. Як вечiр ii поразки й ганьби несподiвано замiнили вечером iз Рамiнником, ролi якого вона спочатку не зрозумiла. Як потiм уже у Львiв приiхав до неi Кугинець, а слiдом i Рамiнник. Як вони користувалися нею. Як щоразу тепер, очiкуючи то одного, то другого, тремтiла вiд страху, затягнута в якусь незрозумiлу гру, де вона теж була

й учасницею, й річчю-атрибутом, живою іграшкою, і мусила вдавати, як її добре при цьому. А може, справді добре було?..

Не вимовивши, але подумавши ці слова, Таїса збагнула – себе не обдуриш. Так, було добре, сказала вона Інзі. І з Принципалом – почуватися маленькою королевою бодай пофарбованого в зелений колір лісового будиночка: грати в ілюзію й переконувати себе, що то не ілюзії – це теж, виявляється, може бути приемним. І подарунки, які привозив Рамінник, його ніжність тішили її (вона бачила, що ті почуття начебто не підробні).

Чекання теж було приемним – десь на денці її страху.

Навіть коли її стискали грубі лапи Кугинця, дурного Прокопа, як вона казала, – їй було приємно відчувати, що вона таки і йому навіщо потрібна, щось же тягне його приїжджати – хай навіть лише її тіло, то це все-таки її тіло. Її божественне тіло. Могла б вона обірвати ці приїзди, але щось зупиняло, може, той-таки страх, а може, й не страх... Але приїзди не припинялися. І Таїса розповідала, як цей вир затягував у болото, з якого, здавалось, уже ніколи не вибратися. Вона розповідала, як їй пропонував вийти заміж колега (вона не сказала, лиш хто), та одного разу застав у неї Кугинця. Як вона зрештою познайомилася з Ігорем... Нарешті почала розповідати про сьогоднішній вечір..

У міру того, як забиралася все далі й далі в хачі своєї сповіді, вона все більше й дивилася повз Інгу – кудись у простір за темне вікно. Суцільна темінь там ніби поглинала відверті, але й безсоромні слова. Так їй було легше виплескувати, виштовхувати накупіле геть зі свого ества, в нікуди. І ще боялась подивитися Інзі в очі, наштотхнутися на презирство чи зверхність.

– Ну ось, така я, – сказала вона врешті-решт. – Така – розумієш?

Зрештою відважилась і підвела очі на Інгу. І наче закам'яніла – бо погляд, на який наткнулася, був теж зболеним. Співчуття і... начеб захоплення домішувалися до того болю, який немов перейшов до Інги.

– Я заварю нам чаю, – сказала Інга. – І ляжемо спати. Вам же сьогодні чергувати, а вже пів на шосту.

Вона швидко встала, ніби боялась, що Таїса стане перечити, й пішла гріти чайник. Таїса знову подивилась у вікно. Помітила далекий вогник – невідомо, що то горіло, бо жила Інга на краю міста, за її будинком уже починалося поле, а за полем ліс і пагорб з карпатського передгір'я.

«Хтось палить вогонь на тому пагорбі? – подумала Таїса. – Найкраще б піти туди. Але якщо то не вогнище?»

І враз вона відчула, як навалюється важезна, із солодким ниючим поболюванням на кінчиках скронь, утома, як їй справді страшенно захотілося спати. Вона поклала голову на руки, що лежали на столі, за яким вони сиділи на старих стільцях – з обдертими спинками, – і майже одразу заснула. Коли Інга зайшла, щоб сказати, що чай готовий, Таїса солодко спала, схожа вві сні на ображену дитину.

Голова була важкою, і Таїса обхопила її руками, щоб та не впала, не полетіла у безвість. Здавалось, її летюча голова – це разом кілька голів, одна більша за іншу. Голови летіли крізь туман, подвоюючись, потроюючись і зникаючи десь за її спиною, а в очі немилосердно било гаряче світло.

«Але це ж зовсім не я», – подумала Таїса про чергову з того сонмища круглих, начеб неживих голів, і торкнулась її руками.

Наступної миті вона майже остаточно прокинулась і відчула страшенний біль спершу в скронях, а потім у глибині лоба. Біль просвердлював і все надбрів'я. Поворухнула головою і, ще не піднявши її, відчула, яка та тяжка. Тут Таїса помітила – Інга пильно дивиться на неї; і здивувалася, що вони лежать поряд, на постелі, під одною ковдрою, а світло – нічник – насправді ледь підсвічує їх збоку.

– Я заснула? – ніяково спитала вона. – Ти... Ти перенесла мене на ліжко?

– І ще могла спати, – прошептала Інга. – Ще тільки пів на сьому. Ти спала лише годину.

– Але ж мені на восьму в поліклініку на прийом, – сказала Таїса. – Мені ж переодягтись треба. Як же я доберуся додому? Господи, що я кажу... Мені ж немає куди йти...

– А тобі й не треба нікуди йти, – сказала Інга й погладила гостю по голові, поцілувала в скроню.

– Аж полегшало, – всміхнулась Таїса й пояснила: – Голова розколхється.

– Зараз я тебе вилікую, – запевнила Інга і взялася масажувати Таїсі голову.

Біль потроху ніби почав відступати. Інга ще раз поцілувала одну, потім другу Таїсину скроню. Відтак швидко метнулася на кухню, прошептавши перед тим: «Ти лежи». Принесла щось у невеличкій пляшечці й узялася втирати у скроні, у надбрів'я, потилицю.

– Ліпше? – спитала турботливо.

– Спасибі, люба, – сказала вдячно Таїса.

– Нема за що. Саму себе не раз доводилося виручати. А ще ось це закордонне диво вам допомогло. Чоловік моєї сусідки аж з Індонезії привіз.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=49613476&from=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.